



ጣና በለስ - ከመፈራረስ እስከ መሸጥ መግቢያ

የአባይ ተፋሰስ ኢትዮጵያ ውስጥ ካሉት ተፋሰሶች የላቀ ኤኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ፋይዳ ያለው ልዩ ቦታ በመሆኑ በርካታ ጥናቶች ተደርገውበታል። የመጀመርያው የአባይና ጣና ዳሰሳ ጥናት የተካሄደው በእንግሊዞች ነበር። ቀጣዩ ዝርዝርና ጥልቅ ጥናት የተካሄደው በአጼ ኃይለሥላሴ ልዩ ጥያቄ ሲሆን ምክንያቱም አወዛጋቢው የእንግሊዝና ጣልያን በ1925 ዓ.ም የተፈራረሙት ውል ነበር። ይህ የወራሪ ሃይሎች ውል ጣልያን ኤርትራ የሚገኘውን ቅኝ ግዛቷንና ሶማሌ ያለውን ቅኝ ግዛቷን ለማገናኘት በኢትዮጵያ ላይ የባቡር ሀዲድ ግንባታ እንድትሰራ የሚፈቅድ ሲሆን እንግሊዝ ደግሞ በበኩሏ ጣና ኃይቅ ላይ ግድብ ገድባ ውሃውን በወቅቱ ቅኝ ግዛቷ ወደነበረችው ሱዳን እንድትልክ የሚያደርጋት ነበር ፤

ይህ ውል የተንኮልና የኮሎኒያሊዝም ዳርዳርታ መሆኑ የገባቸው አጼ ኃይለሥላሴ፣ ለጣልያንና ለእንግሊዝ መንግስታት አለመስማማታቸውን አሳውቀው በልዩ ፍጥነት ከአሜሪካ ጋር መደራደር ጀመሩ። ድርድሩም አሜሪካኖቹ ኢትዮጵያ መጥተው የጣና ኃይቅ ዳርቻ ላይ ከኢትዮጵያ ጋር በመሆን ግድብ እንዲሰሩ ፣ ከግድቡም ተለቆ ወደ ሱዳን የሚፈሰውን ውሃ የሱዳን ባለትልልቅ እርሻ ባለቤቶች ውሃውን በገንዘብ እንዲገዙ ስምምነት ተደርሶ አሜሪካውያኖቹ ስራ ጀመሩ። ከስራው በፊትም ተፋሰሱ እንዲጠና ኢትዮጵያ በመጠየቋ ነውዮርክ የሚገኘው ጂ.ፒ ኃይት ኢንጂነሪንግ ኮርፖሬሽን የተፋሰሱን ጥናት ማጥናት ጀመረ። ከ1930 - 1934 እ.ኤ.አ ይህ ኩባንያ የጣናና የአባይ ተፋሰሶችን ሙሉ በሙሉ አጥንቶ ፣ለኢትዮጵያ መንግስት ያስረከበ ሲሆን ጎን ለጎንም የአስር ሚሊዮን ዶላር ፕሮጀክት በመቅረጽ በጣና ሓይቅ ዙርያ የታሰበውን የግድብና የውሃ ልማት ፕሮጀክት

ለመተግበር እንቅስቃሴ ጀመረ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ግን እንግሊዝ ፕሮጀክቱን አስመልክቶ ክፉኛ ተቃውሞዋን አሰማች። ጥቂት ቆይቶም ጣልያን ኢትዮጵያን ወረረች። ሊሰራ የታሰበውም የጣና ተፋሰስ ልማታዊ እንቅስቃሴ ተቋረጠ። አሜሪካዊው ኩባንያም ኢትዮጵያን ለቆ ወጣ።

ጣና በለስ ፕሮጀክት፤ ከፅንሰት እስከ ውልደት

ከጣልያን ወረራ በኋላ የንጉሥ ነገስቱ መንግስት ዋና ተግባሩ በጣልያን የፈረሰውን ሀገር መገንባት፣ ሀገሪቱን ማረጋገጥና ድጋሚ ወረራ ቢቃጣ ለመመከት የሚቻልበትን የመከላከያ አቅም መገንባት ላይ ነበር። እንዲሁም አንገብጋቢ እቅዶች መልስ ከተሰጠባቸው በኋላ በ1958 እ.ኤ.አ ታዲያ ንጉሥ ነገስቱ ቀዳማዊ ሓይለ ስላሴ ኢትዮጵያ የአባይን ውሃ የመጠቀም ሙሉ መብት እንዳላት ለዓለም አሳውቀው የአባይ ልማት እንቅስቃሴ በድጋሚ ተጀመረ። ይህንንም ጥናት ለማስኬድ ይቻል ዘንድ ኢትዮጵያ 42 ሚሊዮን የኢትዮጵያ ዶላር መድባ ጥናቱ ተጀመረ። ይህንን ጥናትና ልማትም የአሜሪካ መንግስት በብርቱ ድርድር በመቀበሉ ከአሜሪካ በኩል የ The Bureau of Reclamation of the US Department of Interior ሀላፊነት ተሰጥቶትና The USA-Ethiopia Cooperative Program for the Study of the [Blue Nile] Basin የሚባል መገባባት ተመስርቶ እጅግ ጥልቅ የአባይ ጥናት (Abay basin Master plan) ይካሄድ ጀመር። ከአምስት አመት (1958-1964 እ.ኤ.አ) ጥናት በኋላም 17 ቅጽ ያለው እጅግ ዝርዝር የጥናት ሪፖርት አስረከበ ። ይህም የጥናት ሪፖርት አባይ ላይ ሊሰሩ የሚችሉ አምስት ግዙፍ ግድቦችን ከነሙሉ ቴክኒካዊ ሁኔታቸውና ዝርዝር ዲዛይናቸው ጋር አቀረበ። የጣናን ትርፍ ውሃም በትልልቅ ቱቦዎች ወደ ታች በመውሰድ ታላላቅ የልማት ፕሮጀክቶችን ማካሄድ እንደሚቻልና ለረጅም ጊዜ በመታረሳቸው ከተጎዱ አካባቢዎች ዜጎችን በማስፈር አካባቢውን ምድራዊ ገነት ማድረግ የሚቻልበትን ዝርዝር ጥናት በማቅረቡ የጣና በለስ ልማት ሀሳብ ተወለደ። ይህን ሃሳብም ከታች የተፃፈውን በማንበብ ማመሳከር ይገባል።

“In the Abbay basin master plan study report (1958–64) it was suggested that Water be so transferred from Lake Tana to the Beles by a tunnel, then made available for large-scale irrigation in the valley downstream. Five hydroelectric powerstations were envisaged in the upper stream, and the study indicated possibilities for irrigated agriculture and resettlement of farmers from the denuded and overcrowded highlands of

northern Ethiopia. Settlers from the northern highlands of Wollo, Tigray, Gondar and Gojam would be the largest groups, comprising some 480,000 people”^{iv}

የደርግ ወደ ስልጣን መምጣት እና የጣና በለስ ፕሮጀክት እጣ ፈንታ

አሳዛኙ ነገር ታዲያ ከጢስ አባይና ፊንጫ ግድብ መገደብ ውጭ (ይህ የልማት ፕሮጀክት) እውን ሳይሆን ንጉሡ ከስልጣን ወረዱ። የሶማሌ መንግስትም ኢትዮጵያን በመውረሩ የሀገሪቱ ሙሉ ትኩረት እንደገና ድንበር ወደማስከበር ተመለሰ። የሶማሌ ወራሪ ጦር ተሸንፎ የተወሰነ መረጋጋት ሲገኝ ኮሎኔል መንግስቱ የሚመሩት የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ መንግስት (ኢህድራ) የጣና በለስ ፕሮጀክት ስራው እንዲጀመር እና በድርቅ የተጎዱ ወገኖችን ወደ ጣና በለስ እንዲሰፍሩ ተወስኖ ጣና በለስን የመገንባት እንቅስቃሴ ተጀመረ።



ለዚህም ሥራ የጣልያን መንግስት ከ300 ሚሊዮን ሊሬ በላይ በእርዳታና በብድር በመስጠቱ የጣና በለስ ልዩ የልማት መንደር ግንባታ እንቅስቃሴ ተጀመረ። የጣና በለስ ገነት የሰፈራና የልማት ፕሮጀት እንዲካሄድ የተያዘለት አንድ ሚሊዮን ሄክታር ቢሆንም የተጀመረው ግን በ220,000 ሄክታር ላይ ነበር። ይህም የሰፈራና የልማት ቦታም የተዋቀረውም በስድስት ወረዳዎችና በ42 ቀበሌዎች ነበር ። ለታሰበው ልማት ይውሉ ዘንድ በመቶዎች የሚቆጠሩ ግሬደሮች፣ ትራክተሮች፣ ኮምባይነሮች ፣ ኮምፓክተሮች እና ሌሎች ማሸኞች ተገዘተው ወደ ጣና በለስ ደረሱ። የመጀመሪያው የስራ አካል የሆኑት ፓዌን መገንባትና ከዳንግላ ፓዌ ያለውን መንገድ መዘርጋት በሚገባ ተጠናቀቀ። የስራው ሌላ ምዕራፍ የሆኑትም የፓዌ አየር ማረፊያ ተገነባ። ፣ አንድ መቶ ሃያ ስድስት አልጋ የሚይዝ ልዩ ሆስፒታል ሥራ ቀጠለ። አካባቢው ላይ ሊመረት ለታቀደው ሩዝ መፈልፈያና ማብቀያ ማሸኞች ተተክሉ። ለአርሲደሮችና ለባለሙያዎች የሚሆኑ በሽዎች የሚቆጠሩ ተለያዩ ቤቶች ተገነቡ። ልዩ ልዩ የጎጆ ፋብሪካዎች፣ የውሃ መስመሮች ፣ እስከ አስር ሺህ ኩንታል መያዝ የሚችሉ መጋዘኖች ወፍጮ ቤቶች ፣ የውሃ ማጠጫ መስመሮች እና ሌሎች መሰረተ ልማቶች ተገነቡ። የእንሰሳት እርባታና የእርሻ ሰብል ማዕከላት ተገነቡ።

በመጨረሻም የጣና በለስን ግዙፍና ለም መሬትን በመስኖ ለማልማት የሚቻልበትን የመስኖ ካናሎች ዝርጋታ ተጀመረ። በመቶ ሺህ የሚቆጠሩ በወሎ ፡ትግራይ፡ ከምባታ፡ ሀድያ፡ አላባ እና መሰል ቦታዎች ይኖሩ የነበሩ አርሶአደሮች በሰፊ ፕሮግራም ወደዚህ ጣና በለስ እንዲሰፍሩ ተደረጉ። የሰፊ ፕሮግራሙ ላይ የራሱ የሆኑ ችግሮች ቢኖሩም አርሶአደሮቹ በጥቂት ጊዜ ውስጥ በተለይ በሩዝና መሰል ተክሎች እጅግ የላቀምርትን ማስመዘገብ ጀመሩ። አጭር ጊዜ ውስጥም ጣና በለስ የምርት እምብርት ሆነች። ከጣና በለስ የሚመረተው የተትረፈረ የሩዝ፣ አኩሪ አተር ምክንያት የሀገሪቱ ሩዝና አኩሪ አተር ምርት እጅግ በከፍተኛ ቁጥር በመጨመሩ ከአካባቢው አልፎ ወደ መላው ኢትዮጵያ ይሰራጭ ጀመረ።



ፎቶ፡የጣና በለስ መንደር

ይህንን ልማት ለማፋጠንና የታቀደውን ሰፊ ቦታ ለማልማት ማስፋትና በወቅቱ የሀገሪቱን ኤሌክትሪክ መሸፈን የሚችል የኤሌክትሪክ ግድብ ስራ ተጀመረ። በጣም የሚገርም እክል ግን ከሌላ አቅጣጫ ተሰማ። ይህ አስደናቂ የሆነ ሥራ ሳይጠናቀቅ በህወሀት የሚመራው አማጺ ጦር አዲስ አበባን ተቆጣጠረ።



ፎቶ፡ የጣና በለስ የሩዝ ምርት

ውድቀተ ደርግ፣ የህወሀት/ኢሕአዴግ ወደ ስልጣን መምጣትና የጣና በለስ ፕሮጀክት ህልም መጨናገፍ!!!

ይህ ወቅት ግን ለጣና በለስ ፕሮጀክት አስከሬ ምዕራፍ ነበር። በህወሀት የሚመራው አዲሱ መንግስት አዲስ አበባን በተቆጣጠረ በጥቂት ግዜያት ውስጥ የጣና በለስ ፕሮጀክትን በሚያስገርም ፣ እንግዳ በሆነ ሁኔታ ማፈራረስ ጀመረ። ለማመን በሚገርም ሁኔታም ፕሮጀክቱ ላይ የነበሩ ዶዘሮች፣ ኤክስካቪተሮች፣ ትራክተሮችና ሌሎች በመቶዎች የሚቆጠሩ ልዩ ልዩ ማሸነፊዎችንና መኪናዎችን እየጫነ ወደ ትግራይ ማጓጓዝ ጀመረ። በቦታው የነበሩትን የልማትና የአንስተኛ አግሮ ኢንዱስትሪ ተቋማትም በሙሉ በማፈራረስ መጫን ጀመረ። የተጀመረውን የግድብ ስራ እንቅስቃሴ ንብረቶችንም ሙሉ በሙሉ በመዘረፍ ስራውን አቋረጠ። በልማት እንቅስቃሴዎች ከፍተኛ እመርታ ያሳችው ጣና በለስን አወደማት። በቢሊዩን በሚቆጠር ብር የተገዙ የተለያዩ የፕሮጀክቱ ንብረቶች በሙሉ በህወሀት ተዘረፉ። ብሩህ ተስፋ አይተው የነበሩት አርሲደሮችም ተስፋቸው ጨለመ።



ፎቶ፡ በህወሀት ተዘርፈው ወደ ዳንሻና መስል እርሻ ልማቶች የተወሰዱ የጣና በለስ ትራክተሮች

የኢህድሪ (ኢትዮጵያ ሕዝባዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ) ጠቅላይ ሚኒስትር የነበሩት ፍቅረሥላሴ ወግደረስ ፕሮጀክቱን በመጽሃፋቸው እንዲህ ሲሉ ያብራሩታል፡

" የግብፆችን ጠላትነትና ተቃዋሞ በማጤን የጣና በለስ ስራ በጣና ኃይቅ ዙሪያ (ከፍተኛው የዓባይ ወንዝ መነሻ) የዓባይን ወንዝ ገድቦ የኃይቁን ውሃ ከፍ በማድረግና ውሃውን በቦይ እንዲያልፍና ተሽከርካሪዎች ተጠቅሞ የሚወርደውን ውሃ ለመስኖ እርሻ መጠቀም ነበር። እቅዱ ሙሉ ስራ ላይ ሲውል በዚህ አካባቢ ብቻ አንድ ሚሊዮን ሄክታር መሬት ለመስኖ እርሻ ለማዋል ነበር። የጣና በለስ “በአስደሳች ሁኔታ ተጀመረ። ከጣልያን አገር አግሮኖሚስቶች (የእርሻ ባለሙያዎች)፤ የተለያዩ የቴክኒክ እውቀት ያላቸው በለሞዎች መጡ። ኢትዮጵያውያን የእርሻ ባለሙያዎችና በሺህ የሚቆጠሩ ሠራተኞች ከጣልያኖች ጋር ተቀናጅተው እንዲሰሩ ተደረገ። የአፈር ምርመራ፤ የመስኖ መሥመር ዝርጋታ፤ የሙከራ ጣቢያዎች ግንባታ፤ የውሃ፤ የኤሌክትሪክና የቴሌፎን ዝርጋታ ስራ ተጀመረ። የእርሻው አካባቢ ተቀየሰ። ወደፊት ከተማ ሊሆኑ የሚችሉ ጣቢያዎች ተቆረቆሩ። የመንገድ ግንባታ በየአቅጣጫው ተጀመረ። ከድህነትና ከረሃብ የመገላገል ተስፋችን ለመለመ። ኢትዮጵያ የምስራቅ አፍሪካ የውሃ ምንጭ እየተባለች በመስኖ መጠቀም ተስፋችን ለዘመናት በረሃብ መጠበቅ ያከትማል የሚል ተስፋ አደረግን።”

አስደናቂ ዘመናዊና የተያያዘ የልማት ስራ መካሄድ ጀመረ ማለት ነው። በአፄ ኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት ይኼን የሚመስሉ እቅዶችና ጅምሮች ነበሩ። የጣናን ኃይቅና የዓባይን ወንዝ በጥናትና አግባብ ባለው እቅድ በስፋት ሲሰራ የመጀመሪያው መሆኑ ነው። ከዚያስ ምን ተከተለ? “እኛ እንደሰት እንጅ ጠላቶቻችን (ግብፆች፣ ሻቢያ፣ ህወሓት) በጣና በለስ ፕሮጀክት ቅሬታ ተሰምቷቸዋል። በዚህም የተነሳ ህወሓት አካባቢውን በያዘበት ጊዜ እንዳልሆነ አድርጎ ፕሮጀክቱን አፈራረሰ። ለፕሮጀክቱ ስራ ይጠቅማሉ ተብለው የመጡትን የግንባታና የእርሻ መሣሪያዎች በሙሉ እየጫኑ ወደሚፈልጉበት አካባቢ አጓጓዙ። ጠቃሚ መስሎ የታየውን ማንኛውንም እቃ እየነቀለ ወሰደ። ዘመናዊ የሕክምና መሣሪያዎች ተደራጅቶ የተቋቋመውን ሆስፒታል አፈራረሰ። የኤክስሬይና ዘመናዊ የምርመራ መሠራሪያዎችን ነቃቅሎ አጓጓዘ። የተዘርጉ ቧንቧዎች ሳይቀሩ ተነቃቅለው ተወሰዱ።”

በህወሀት የሚመራው ኢህአዴግ መንግስት ጣና በለስን ካፈራረሰና ከ 15 ዓመት በኋላ ግን " የጣና በለስ ኤሌክትሪክ ኃይል ግድብን" ለመገንባት እንቅስቃሴ መጀመሩን አስታወቀ። ይህም ግድብ የቀድሞው የጣና በለስ የተቀናጀ ፕሮጀክት አንድ አካል ነበር። የኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጫ መሰራቱ ይበል የሚያሰኝ ቢሆንም ከግድቡ የሚወጣውን ውሃ ማልማት በሚል ምክንያት ጣና በለስ ሸለቆ አርሲአደር ላይ ሌላ መከራ አመጣ። ይህም ይህ የጣናበለስ እቅድ እንደቀድሞው አርሲደሩን ተጠቃሚ መሰረትና ማዕከል ባደረገ ሁኔታ ሳይሆን አርሲደሩን አንስቶ በ75 ሹህ ሄክታር መሬት ላይ መንግስት የስኳር እርሻና ፋብሪካ በመትከትል አካባቢውን ለስኳር እንደሚፈልገው በማሳወቅ በሺዎች የሚቆጠሩ አርሲደሮችን ለዘመናት ከኖሩበት ቦታ ማፈናቀሉን ቀጠለ። በተለይም እንደፈንድቃ ከተማ ያሉ አርሲደሮች ሙሉ ለሙሉ በሚባል ሁኔታ ለዘመናት ከኖሩበት የአያት ቅድመአያቶቻቸው ርስት ተነቃቅለው ፣ ትርፍ አምራች የነበሩት አርሲደሮች አገዳ ቆራጭ እንዲሆኑ ተደርገዋል። ይህም ፕሮጀክትም ወደ አለፋና መተማ አድማሱን በማስፋት ከአለፋ በርካታ ቀበሌዎች ውስጥ ያሉ አርሲደሮች እየተነሱ ነው።

ይበልጥ የሚያስዝነው ግን አንዱን አንስቶ ሌላውን ለመትከል የሚደረገው ሩጫ ነው። እንደ ፈንድቃ ከተማ ላይ ይኖሩ የነበሩ አርሲደሮች ከተነሱ በኋላ የስኳር ፕሮጀቱን ሊሰራ ነው የተባለው ሜቴክ እጅግ በሚገርም ሁኔታ በአስር ሺዎች የሚቆጠሩ ሰዎችን ከትግራይ አምጥቶ ማፍሰሱ ነው። በመሰረቱ ኢትዮጵያ የእትዮጵያውያን ናት። ማንኛውም ኢትዮጵያዊ የትም ሄዶ ሰርቶ መኖር አለበት። ነገር ግን ለዘመናት የኖረውን አርሲደር በልማት ተነሿ ስም አፈናቅሎ ከሌላ ቦታ ሌሎች አርሲደሮችን አምጥቶ ማስፈር ግን ምን ማለት ነው? ማንም ሄዶ ማረጋገጥ

በሚችለው መልኩ አሁን ጣና በለስ ላይ ያለው ሁኔታ ነባሩን አርጋደር በልማት ስም አንስቶ በሌላ የመተካትና የአካባቢውን ማህበረሰባዊ ገፅታ (demography) የመቀየር ከፍተኛ ስራ እየተካሄደ ነው።

እንደሚታወቀው ኢትዮጵያ ውስጥ አስራ ሁለት ተፋሰሶች አሉ። ከነዚህ ውስጥ በኤኮኖሚ ፣ በፖለቲካዊና ማህበራዊ ፋይዳው ትልቁ የሚባለው የአባይ ተፋሰስ ነው። የዚህ ተፋሰስ ዋና ንኡስ ተፋሰስ አንዱ ደግሞ የጣናና የበለስ ንኡስ ተፋሰሶች ናቸው። ከጣና እስከ በለስ ያለው ቦታ ከውሃ አቅሙና ድንግልና በተመቻ መሬቱ የተነሳ ከፍተኛ የልማት አቅም ያለው የምርት እምብርት በመባል የሚታወቅ ቦታ ነው። የተለያዩ ጥናቶች እንዳረጋገጡት ያንን ቦታ በማልማት ብቻ የሀገሪቱን የምርት መጠን በከፍተኛ ሁኔታ መጨመርና የምግብ እህልን ማትረፍረፍ ይቻላል። እውነታው ይህ ቢሆንም አሁን የተያዘው አካሄድ ብዙ የሚያጠያይቅ ነው። የጣና በለስ ተፋሰስ ምዕራብ ጎጃም ፣ ሰሜን ጎንደር ፣ ቤኒሻንጉል እና የመተማ አካባቢዎችን የያዘ ሰፊና ብዙ አትክልቶችንና ሰብሎችን ማብቀል የሚችል ቦታ ነው። በመጀመርያ ያንን ቦታ ለሸንኮራ አገዳ ብቻ ማዋሉ ከጥቅሙ ጉዳቱ ያመዘነ ነው። ሁለተኛ ለዘመናት የኖረውን ነዋሪ በልማት ስም እያፈናቀሉና "የኔ" የሚሉትን ሌላ ሰው ከሌሎች ቦታዎች በአልሚ ስም በማምጣት የአካባቢውን ዲሞግራፊ የመቀየር ሙከራ የሚያመጣው ዘላቂ ግጭት እንጂ ዝላቂ ልማት አይደለም። ይበልጥ ግራ የሚያጋባው ደግሞ ይህን እምብርት የልማት ቦታ 75% ለውጭ ባለሀብት የመስጠቱ ዜና ከራሳቸው የዜና ምንጭ መስማቱ ነው። በመሰረቱ ኢንቨስትመንትን የሚጠላ የለም። ነገር ግን በሰሜን ምዕራብ ኢትዮጵያ አለ የሚባለውን ዋና የልማት ቦታ 75 ፐርሰንቱን ለውጭ ባለሀብት መስጠት ሀገር ከመሸጥ እኩል ነው። በክልልም ደረጃ ስናየው ይህ ቦታ የሚያጠቃልለው ምዕራብ ጎጃምን፣ አለፋን ፣ መተማንና የቤኒሻንጉል አካባቢዎችን ነው። በዚህ ስሌት መሰረት የምዕራብ አማራ ሰፊና ለም ቦታ ለቱርክ መስጠቱ አጠያያቂ ብቻ ሳይሆን እስደንጋጭም ነው።

ስለዚህ፣ ከዚህ በመቀጠል የሰፈሩ ሃሳቦችን አውዳሚነትና መፍትሄ በሚገባ ልናጤን ያስፈልጋል፡

1. የጣና በለስ ሃይድሮ ኤሌክትሪክ ማመንጫ ውሃውን የሚያገኘው ከጣና ሃይቅ መሆኑ ይታወቃል። ወደ ጣና የሚገባውና የሚወጣው የውሃ ሚዛን ጉድለት እያሳየ በመሆኑ በግዜ ሂደት የጣን ሃይቅ አደጋ ውስጥ ገብቷል። ይህንንም ችግር ለማስወገድና የጣና አካባቢን ለመንከባከብ በብዙ ሚሊዮን ዶላር የሚቆጠር ብድር ቢወስድም፣ ጣና ላይ እዙህ ግባ የሚባል የውሃ እንክብካቤ ስራ እየተሰራ አይደለም። በዚህም

ምክንያት የጣና ሃይቅ በደለል፡ በጎርፍ፡ ባልተቀኛጀ፣ የመስኖ ልማት ፡ የኤሌክትሪክ ኃይል ፍላጎት እና በመሳሰሉት ጉዳዮች አደጋ ውስጥ ገብቷል።። ይህ ችግር ጣናን እንደ ዓለማዊ ሃይቅ ሳያደርቀው በፊት አስፈላጊው እንክብካቤ ይደረግ ልዩ ትኩረት ይሰጠው ዘንድ እንጠይቃለን።

2. ማንኛውም ልማት የሚካሄደው በአካባቢው የሚገኙ ማህበረሰቦችን ለመጥቀምና አልፎ ተርፎም በሀገር ደረጃ ምጣኔ ሀብታዊ እገዛ ለማድረግ ነው። ጣን በለስ ተፋሰስ ላይ ግን የሚደረገው አካሄድ ጥያቄ የሚያስነሳ ነው። ከምዕራብ ጎጃም እስከ አለፋ ድረስ አርሲድሮች በልማት ስምና በሀገ ወጥ ሰፋሪ ሽፋን እየተነሱ ነው። በሚያሳዝን ሁኔታ ደግሞ በአልሚ ስም ከሌሎች ቦታዎች ሰዎች እየመጡ እንዲሰፍሩ እየተደረጉ ነው። ይህ በሌሎች ቦታዎች እንደሚታየው ዘላቂ ግጭት እንጂ ዘላቂ ልማትን አያመጣም። ስለዚህ የኢትዮጵያ መንግስት በልማት ስም ኗሪውን እያነሳ የዴሞግራፊ ለውጥ ለማድረግ የሚያካሂደውን ስውር ደባ አጥብቀን እንቃወማለን። ለተነሹዎችም ሙሉ ካሳ ፡ ምትክ መሬትና ማህበራዊ ግልጋሎቶች እንዲሟሉላቸው ወደ አያት ቅድመ አያቶቻቸው ቀዬም ይመለሱ ዘንድ እንጠይቃለን።

3. የጣና በለስ ስኳር ልማት 75 ፐርሰንቱ ለቱርኩ በዴሳ ግሩፕ መሰጠትን አጥብቀን አንቃወምለን። እስካሁን ኢትዮጵያ ውስጥ ባለው ግልፅ ያልሆነ የኢንቨስትመንት ሂደት የገቡ ትልልቅ ኩባንያዎች የአካባቢውን ተፈጥሮ አውድመው ከመሄድ እና ይመጡበትን ሀገር የምግብ እህል ዓላማ ማሳካት በስተቀር ይህ ነው የማይባል ልማት አላከናወኑም ያከናወናሉ ብለንም መጠበቅ ፍፁም የዋህነት ነው። ለምሳሌ በብዙ ሺህ ሄክታር መሬት ተሰጥቶት የነበረውን የህንዱን ካራቱሪን መጥቀስ ይቻላል። ሌሎች በኢንቨስትመንት ስም የገቡና በቢሊዩን የሚቆጠር ዶላር እንደሚያፈሱ የተነገረላቸው የቱርክ ኩባንያዎችም ሀገር ውስጥ ከገቡ በኋላ የመብራት ሂሳብ መክፈል አቅቷቸው ከመንግስት ጋር እሰጥ እገባ ውስት እንደገቡ በተልያዩ የሀገሪቱ ሚዲያዎችም ተገልጿል። አሁንም ለበዴሳ ይህን ያህል መሬት የተሰጠበት ግልጽ የጨርታ ሂደት የለም። ቱርክ ለኢትዮጵያ ካላት ታሪካዊና አንጻራዊ ስፍራ አኳያም ይህን ያህል ለምና ስትራቴጂክ መሬት ለቱርክ ኩባንያ መስጠቱ በምንም መስፈርት አይደገፍም።

በመሆኑም፤ ለአማራው ህዝብም ሆነ ለመላ ኢትዮጵያውያን ገብረታቸው፣ ተስፋቸው፣ እና መመኪያቸው የሆነውን ይህን ፕሮጀክት ለመሸጥ ወይም ለብዙ አስርት ዓመታት በሊዝ ለማከራየት የሚደረግ ማናቸውም

እንቅስቃሴ በአስቸኳይ እንዲቆም አበክረን እንጠይቃለን። ለዚህም ዘመቻ የበኩላችንን በማድረግ እንንቀሳቀስ
ዘንድ የአማራ ባለሙያወች ህብረት (አምባ - Amhara Professionals Union) አደራ ይላል።

ⁱ The River Nile in the Post-Colonial Age: Conflict and Cooperation among the Nile Basin Countries Terje Tvedt (page 162-166)

ⁱⁱ Limnology and Marine Biology in the Sudan edited by Henri J. Dumont, A.I. El Moghraby, L.A. Desougi (page 7)

ⁱⁱⁱ John Waterbury, The Nile Basin: National determinants of collective action, New Haven and London 2002, 64.

^{iv} Collins, The Waters, 277; Paolo Dieci and Claudio Viezzoli, Resettlement and Rural Development in Ethiopia, Milan 1992, 61; Robin Clarke, Water: The international crisis, London 1991, 161.

^v እኛና አብዮቱ በፍቅረሥላሴ ወግደረስ ነጻነት አሳታሚ ፲፮ 419

^{vi} Look at page 12 on:

http://www.eeacon.org/sites/default/files/publications/Focus%20V.5%20Number%204_0.pdf

^{vii} https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2406308/15103_FULLTEXT.pdf?sequence=1&isAllowed=y